

ЖУРНАЛІСТ ЗАКАРПАТТЯ

№ 9 (21), вересень 2013

Де ви, «Галі» Закарпаття?

Або чому на Закарпатті немає жодної пристойної класичної радіостанції

● **Прембула від автора:** донедавна любив вставляти свої 5 копійок, радити іншим. Годі – рішуче сказав собі. Радь собі, себе аналізуй, себе критикуй. Так уже прожив років п'ять. Ніби заново на світ народився. Зовсім від цієї звички відмовитися – все одно, що зятятому пияку «зав'язати». Усі довкола до нестями у своїх блогах повчають, радять, критикують, гризуться. От й мене бестії цими опусами спокусили вдатися до «гостроперцевого» стилю. Після цього знову візьму тайм-аут на 5 літ. Гадаю.

У приймачах на хвилях FM в Ужгороді, Мукачеві, ще низці міст і сіл можна надібати з десятків студій місцевого поширення – «Закарпаття», «Світ», «Ретро», «Версія»... Всі вони однакові за програмним наповненням – переважно музика, короткі текстові новини, взяті здебільшого з інтернету, реклама. Продукції власного виробництва як кіт наплавав. Вищим пілотажем вважаються балачки дуетом модераторів, він і вона, про амурні справи зірок кіно і шоу-бізнесу, підколювання на адресу один одного, хіхоньки, розповіді про співаків, музикантів і анонсування їхніх опусів. Пісні ці радіостанціями вкрадені (якщо Євросоюз примусить Україну суворо дотримуватися авторських прав, крутити буде нічого), інформація, в основному, не своя. Ну якого слухача нині здивуєш музикою, її по вінця і на телебаченні, і на радіо. У всіх цих закарпатських радіостанціях є менші чи більші штати. Коли з їхніми спонсорами, керівниками говориш про необхідність творення класичних радіостанцій, вони елементарно не розуміють, про що йдеться. Нині цього майже не навчав у вузах. В Ужгородському національному університеті є пристойний телерадіоцентр, працівники якого мали би зі шкури лізти, аби дати юнакам і дівчатам не лише обширні, глибокі теоретичні навички радіосправи, а й зробити їх майже сформованими репортерами. Коли такі мало підготовлені студенти приходять на практику в псевдорадіо, то їм втокмачують їхні обов'язки: редактор нишпорить по комп'ютеру в пошуках вістей, ведуча їх озвучує, час від часу лунає реклама, решту годин звукорежисер рясно заповнює попсою. А де заглиблення у проблеми області, міст, сіл, діяльність влади, управління, відомств, де дискусії між представниками різних партій, де думки простих людей? Як

результат, власниками вкладаються великі гроші в порожнечу, поверховість, як кажуть у народі, в халяву.

В Ужгороді, Мукачеві, Хусті та Виноградіві існують приватні телевізійні канали. Не буду аналізувати їхні рівні, та всі вони більшою чи меншою мірою весь час присутні у житті місцевих громад. У новинах йдуть сюжети про трафунки, події, цікавих людей. Журналісти, оператори виїжджають у відрядження, знімають, пишуть, монтують, видають. Це – закон телевізійного жанру. Картинка! Чому ж «радисти» забули чи не знають свою основну заповідь? Звук, мовлення, аудіо. Нині таке радіо, як «Закарпаття», його штаб-квартира розташована в Мукачеві, за потенціалом, можливістью може перевершити будь-який обласний ЗМІ. Є великий колектив, суперсучасна апаратура, автотранспорт, передавачі, що забезпечують сигнал по усіх закарпатських усядах. Репортерам у руки компактні цифрові магнітофони і хай ширяють, нишпорять у пошуках сенсаційного, смаженого, важливого. Перебуваючи у гущі якоїсь події, записав думки очевидців, учасників. Тут же з мобільного телефону набирає редакцію і в прямий ефір розповідає про дійство, можна навіть на мить передати апарат комусь з присутніх. Ура! Першими донесли подію до слухача. В оперативності радіо у стократ вправніше від ТБ. Повернувшись у редакцію, репортер робить уже репортажний варіант: текст, начитка, монтаж. Інший з магнітофоном заїхав до міської ради, записав інтерв'ю з мером, тут же біля входу помітив групу розгніваних людей, будь ласка, скажіть, що вас мучить. І в

ефір, в ефір. Колеги з аналітичного відділу готують більш матеріали – кореспонденції, нариси, студійні інтерв'ю. Запрошують на прями ефіри керівників різного ґатунку, своїми перцевими запитаннями не дають їм заснути, періодично долучають телефонні запитання слухачів. Журналісти розважального напрямку на ті ж портативні магнітофони записують бесіди з музикантами, співаками, диваками, після обробки на комп'ютері все це надходить до слухача. Радіо «Закарпаття» існує під одним дахом з телекомпанією «М-студіо». Телевізійники щодня вирушають у відрядження по області. Радійники теж би мали їхати з ними і привезти з поїздки купу ексклюзивних записів, з яких ліплять перфектні різножанрові матеріали. Звісно, для включень з «гарячих» точок у прямий ефір (аварія, ДТП, повінь, убивство, страйк, пікет) потрібні знаючі, вмючі, вправні. Їх варто пропустити через кілька занять у театральному режисера, аби попрацював з ними над манерою, дикцією, темпоритмом. Після слів диктора чи ведучого «Наш кореспондент на прямому зв'язку» той, попередньо підготувавшись, хай на оцінку ситуації буде навіть кілька хвилин, миттєво продумавши текст, літературною українською, без русизмів і діалектів, без слів «тіпа», «блін», не заїкаючись, оксамитовим тембром, емоційно, по суті викладає суть побаченого.

**Продовження
на стор. 16-18**

Де ви, «Галі» Закарпаття?

Або чому на Закарпатті немає жодної пристойної класичної радіостанції

Продовження. Початок на стор. 15.

На уточнюючі питання ведучого зі студії, якщо сам не знає відповіді, може запросити до розмови потерпілого, свідка, чоловіка у форменному одязі, котрий при виконанні обов'язків, з'ясовує обставини пригоди.

У такому режимі «на вістрі» кілька років тому починала працювати радіостанція «Контакт» на чолі з Олександром Ардельяновим. Та досить скоро запал вичерпався. Також на зорі існування «Світ-FM» під орудою Юрія Чижмаря та Федора Шандора її кореспонденти чимчикували з магнітофонами по Ужгороду, у прямих студійних ефірах сходилися мечі чиновники, політики і слухачі. Досить скоро й ця іскорка згасла. «Закарпаття-FM» має ряд розважальних передач, також до студії запрошуються фахівці, однак цього явно мало для такого чисельного колективу.

Якщо студенти живуть від сесії до сесії, котра всього двічі на рік, то закарпатські радіостанції – від виборів до виборів, які, на жаль, значно рідше. Бо тоді настає «лафа»: полчища кандидатів у депутати платять грубі гроші за можливість звернутися до виборців, вірячи, що слово їхнє, оракульське, всадовить їх у заповітне крісло в сесійній залі. Разом із закінченням голосування в царствах звукозаписуючої апаратури настає довгий тихий сезон. Ну хто нарешті це кумкаюче болото перетворить на пристанище непосидючих гадюк, вузів? Без солідних інвестицій у техніку, людей, без хоча б 10-ти технічних працівників і 20-ти творчих, без нежебрацької зарплати для них, без бодай двох роз'їзних легкових автовок нічого розраховувати на появу першого солідного закарпатського радіо. Коби трапився такий грошовитий пан, котрий би запропонував не на словах, а на ділі реалізувати свої задуми, на працювання, я особисто, аби читачі журналу «Журналіст Закарпаття» не звинувачували у словоблудстві, популізмі, відразу б погодився пристати на такий проект. Якщо це радіо буде незаангажованим, відкритим для відвертих думок, суджень, вкрай оперативним, різнобічним, воно примусить рахуватися з ним людський загаль, владу, рекламодавців. І невдовзі почне само на себе заробля-

ти. Але коли такого розмаху немає і в колективі радіо є всього п'ятірка журналістів, все одно можна робити репортажі, інтерв'ю з місць. У кожному населеному пункті можна віднайти громадських кореспондентів, котрі за гонорар чи за хороше слово про них на всю округу з мобільного телефону інформуватимуть про нагальне.

Чому і коли радіоточки закарпатський люд нарід саме «Галями», нічого точно не відає. Хоча по провідній мережі вели мовлення Українське та Закарпатське обласне радіо, все ж «Галія» стосувалася переважно другого. Може, то від пісні у виконанні тріо Мареничів «Несе Галія воду...». Водички з радіоточки за весь післявоєнний період, справді, вилилося стільки, як Тиса у повінь. Нині система провідного радіо діє де-не-де і відповідні служби в Києві та Ужгороді подумують на радіоточках взагалі поставити хрест. У недавньому восьмому, липневому номері за цей рік прочитав одкровення відомого радіожурналіста Осипа Лободи, з яких випливає: закарпатське обласне радіо – на ладан дихає. Останні кілька років воно для керівництва державної телерадіокомпанії «Тиса-1» як п'яте колесо у возі. Обсяги мовлення зведені до мінімуму, штат теж безжально покремсає. Зараз на обріді виходить трішки новин, дешица тематичних програм. Оскільки радіоточки функціонують в обмалі слухачів, то можна стверджувати: на УКХ, тобто ультракоротких хвилях, обласне радіо опинилося на межі зникнення. Кілька літ воно виходить на FM, і на початку молодіжний колектив своєю активністю, пошуками творив пристойне інформаційно-музичне радіо, перебуваючи постійно у вірі крайового життя. Але відсутність належного фінансування зробила своє – радіо «Тиса-FM» стало як усі сестри довкола.

Це керівництво компанії «Тиса-1» може з фактами, цифрами пояснити, чому так відбувається. Звісно, найголовнішою причиною є дедалі менший фінансовий пайок від Держтелерадіо України. Я ж дивлюся на стан речей очима слухача, журналіста. Важко збагнути, що останнім часом найбільше підкосило колектив обласного радіо. Журналісти якось умить на задвірках. Перестали бувати на різних подіях, тим

паче на резонансних. Якщо десь з'являються, переважно на паркетних офіціозах, сесіях обласної ради, всіляких нарадах у великому залі облдержадміністрації, то з магнітофонами вмощуються біля колонок, записуючи мікрофоном виступи найбільших начальників і це видають в ефір. Торують найпростіший шлях, без пошуку, розробки теми, елементарних творчих зусиль. У так званому репортажі звучать тільки трибунні виступи перших керівників. А чому не поставити не надто улесливе питання губернатору, голові облради на їх виході із зали, чому не записати думки «за» і «проти» учасників події? Надворі демократична пора, пропонує живе, відверте, гостре, жени подалі оте кляте «одобрямс». Так ні, в ефір йде примітивне, спрощене, не цікаве самому, глядачам. Зате на килим не викличе своє начальство, а його – губернатор. Такий стиль роботи радіожурналістів став системою. З ефіру зникли цікаві, гострі матеріали, студійні бесіди перетворилися на самозвіти чиновників. Такого навіть у радянські часи не було. Не в усі, у 80-90 роки точно. Сам цьому свідок, очевидець, учасник. Пам'ятаю, при комуністах мікрофони на трибуну ми ставили у небагатьох випадках. Під час висунення кандидатів у депутати Верховної Ради Союзу РСР, на пленумах обкому партії. А так більшість матеріалів робили живими. Пригадую, як у 1979-му, після закінчення факультету журналістики Львівського державного університету імені І.Франка за направленням приїхав працювати у Закарпатський телерадіокомітет. Тоді ним керував Д.А. Воробець. Запропонували мені піти кореспондентом у редакцію інформації обласного радіо. Дмитро Андрійович ніколи не малював із себе великого журналіста, він був радше адміністратором. Як він вболівав за весь колектив, як набивав собі гулі, відстоюючи його перед грізним секретарем обкому КПУ М.Семенюком. Інколи журналістів, так би мовити, «заносило» у їхніх відвертостях, нерідко не вихолощували гострики, давали в передачах записані на полі чи у цеху душевні болі трудівників. Тоді обласне радіо слухали більше слухачів, ніж проповіді священників у храмах. І от почули «семенюки» – Воробця на килим!

За таку, на їхній погляд, крамолу, вільнодумство вимагають від нього звільнити такого-то кореспондента. Голова облтелерадіо переведе бесіду на щось стороннє, зглядає, запросить співрозмовника на каву, врешті попросить, аби його самого покарали доганою. Проносило. Коли ж приходив на роботу, казав врятованому: дій ще активніше, та весь час мізкуй, думай, бо наступного разу навряд чи вбереже. Дмитро Андрійович дбав, аби між обласним радіо та обласним телебаченням не згасала постійна творча конкуренція. Обидва колективи діяли самостійно, автономно. Біля їхнього керма стояли Володимир Матіїв та Йосип Стеців. Головний редактор ТБ Стеців виділявся вмінням наперед побачити обриси майбутньої телепередачі, поради її творцям до зйомки після їх завершення завжди били у десятку. Під час розбору польотів влучно підмічав успішне й провальне. Це для молодих ставало наукою на все життя. Поет Володимир Матіїв прийшов на радіо з облвиконкому, де був інструктором. Не зумів трансформуватися в радіожурналіста, не здружився з магнітофоном. Та зумів надати обласному радіо нові імпульси, воно стало динамічнішим, жвавішим, розкутішим. У це нині важко повірити, але новини транслювалися рановранці у прямому ефірі. В редакціях інформації, пропаганди, дитячій, молодіжній, художній працювали кити своєї справи – П.Козіко, Л.Чубата, О.Лобода, Н.Сопко, С.Трохименко, Т.Прасоленко, Л.Уральський, Д.Кешеля. Обласне телебачення й обласне радіо постійно незримо суперничали, хто ліпше, майстерніше висвітлить подію, запропонує кращі тематичні програми. І радіо часто брало гору. Хто не пам'ятає легендарні, культові недільні концерти на замовлення «Вітаємо піснею!» Черга бажаних почути співанку для своїх близьких, рідних, знайомих була як від Ужгорода до Мукачева. Кожного робочого дня, почасти й у вихідні «УАЗики» везли радіожурналістів у відрядження в села, в колгоспи, на заводи, у школи, будинки культури... Найбільше мандрували вістярі. Привезти треба було сировинних заготовок на кілька матеріалів. Над ними автор далі у редакції коптів, пишучи, друкуючи на машинці, згодом після вичитування старшого редактора, головного редактора, цензора. Цензорів, офіційно їх величали «завліт», найбільше турбувало, аби часом не проскочило в ефір таємне, секретне. Приміром, багато військових частин

на території області взагалі ніби не дислокувалися, кореспондент же написав про полк у Перечині. Поживу для шпигунів, диверсантів закреслювали так, аби не видно було, примушували сторінку передрукувати заново. Опісля за діло бралися маститі оператори монтажу Гейза Гердинський та Ірина Жига, котрі чистили, вирізали часто по одному слову. Врешті-решт крапку у підготовчі тематичної програми ставив режисер Ігор Колюбакін. Він довго вникав у зміст, у фонотеці прискіпливо шукав, вибирав музику, пісні, по кілька разів радився, сперечався з автором й в результаті по «Галі» линуло файне, схоже на квіту-чі каштани за вікном на набережній. Радіо нагадувало топку паровоза, весь час ненаситний вогонь пожирав дрова, вугілля, але поїзд мчав, дим з труби сочився. Багато тоді чого у роботі змінювалося, ламалося. Пригадую, як мене, «салагу», раптом поставили керувати редакцією інформації. Трьома аксакалами – Петром Козіком, Миколою Паламарчуком, Павлом Урамом. Останній взагалі унікалом. Пройшовши школу довоєнної угорської-чеської журналістики, цей поважний, сивочолий метр не проходив повз жодного стовпа, перечитуючи усі оголошення й серед них натрапляючи на безліч інформаційних приводів. Він щодня робив десятки телефонних дзвінків в організацію, установи, розпитуючи про майбутні заходи, концерти, виставки, семінари, пленуми. Вони часто відбувалися в один і той же час, тож пан Урам мав календарний план закарпатських подій на цілий рік. Правда, він так і залишився газетярем. Магнітофон у руки брав ніби їжачка. І ось я, молодий старший редактор, на коня, голопом, рубаю з плеча. На той час у випусках новин були взагалі відсутні репортажі, інтерв'ю. Щодня троє ветеранів подавали в ефір фрагменти записів з такими традиційними підводками: «Ударно трудиться на переджовтневій вахті колектив заводу «Мукачівприлад». Ось що сказав у розмові з нашим кореспондентом...», «Цієї осені бригада двічі Героя Соціалістичної Праці Ю.Ю. Пітри зуміла перевершити свій рекордний урожай кукурудзи. Про це повідомив у бесіді з нашим кореспондентом її керівник». І далі йшли записані монологи, без жодної присутності інтерв'юера. Я насмілюся й прямо випалюю: якщо ви, шановні, надалі даватимете лише записані на магнітну плівку висловлювання співбесідників, то гонорар платитиму їм. Аби мати платню, постарайтеся

зробити свою присутність у вигляді начиток, запитань. Колишній мій наставник Петро Козіко, схопивши стілець, несамовито закричав: «Я тебе породив, я тебе уб'ю!». Нічого, пронесло, хоча до сих пір лядно від цієї сцени. Небавом і Петро Козіко, і Микола Паламарчук, і навіть Павло Урам почали видавати в ефір свої повноцінні авторські матеріали. Дарма, що голоси у Козіка, а надто в Урама звучали, як з діжки. Ветерани себе поступово шліфували, опановуючи нові радійні висоти.

Не скажу якоїсь крамолі, стверджуючи: Закарпатське обласне радіо радянського періоду виявилось у стократ потужнішим в творчому плані за нинішнє. Віднедавна через відсутність фінансування з Києва перестали діяти численні передавачі, й облрадіо щезло із середніх хвиль. За керування Закарпатською телерадіоомовною компанією Петра Петрика, Євгена Шишкова облрадіо загнали на задвірки, віддавши пріоритет телебаченню. Як не прикро, колектив сумирно, покійно змирився з таким вердиктом, поступово звик виконувати ролі другого плану. Не вдався до найменшого супротиву гуртом поганим закулісним режисерам. З іншого боку, воно куди простіше у кінці тижня видати одну підсумкову інформаційну програму, напхавши її чимось з інтернету, взявши звук із сюжетів колег-телевізійників, ніж щодня самотужки давати повноцінні 20-хвилинні випуски. Гадаю, дві групи, котрі тепер працюють на УКХ (УКВ) та «FM», треба об'єднати в одну і творити заново нове дітище під назвою Закарпатське обласне радіо. На радість, є в колективі ще кілька амбітних, непересічних фанатів радіо – Вікторія Ришова, Олексій Уманський, Ольга Легельчик, Осип Лобода. Керівництву слід набратися кількох здібних випускників відділення журналістики УжНУ, примусити перебуваючих у штаті теж «мишей ловити». Мотатися по Ужгороду, забрести в ОДА, де можна відразу десяток записів зробити, щодня з телевізійними групами виїжджати у відрядження по Закарпаттю. Відновити жвавість, енергійність інформаційно-аналітичних програм з присутністю в них не млявих, а палаючих журналістів. З допомогою нинішнього гендиректора В. Мещерякова, за сприяння обласної державної адміністрації, мерії Ужгорода, Мукачева можна добитися ренесансу обласного радіо.

**Закінчення
на стор. 20.**

Де ви, «Галі» Закарпаття?

Або чому на Закарпатті немає жодної пристойної класичної радіостанції

Закінчення. Початок на стор. 15-17.

Бо якщо так сидіти, склавши руки, от-от на Київській набережній, 18 зазвучить траурний марш.

З неповних 35-ти років, відданих журналістиці, п'ять припадають на обласне радіо. Вважаю, кожен телевізійник неодмінно має пройти школу справжнього, не бутафорного радіо. У пам'яті зберігаються сотні миттевостей. Найбільш незабутня: ранок, студія, з дикторкою радіо Вікторією Окаль готуємося до озвучення випуску новин у прямому ефірі. У текстах швидко позначаємо наголоси, робимо інтонаційні підкреслення. Пані Вікторія кладе палець на кнопку, в мене серце закалатало. Досвідчена колега показує очима, мовляв, спокійно. Загоряється напис «Ефір». «Говорить Ужгород», «В ефірі ранковий випуск новин обласного радіо». З простого

читання текстів в прямому ефірі згодом перейшли на імпровізацію. Вона вимагає величезної попередньої підготовки. То не просто белькотати, молоти язиком ні про що, як багато хто нині собі дозволяє.

Ви, десятки молодих, гарних, розумних працівників закарпатських радіостанцій, переконаний, теж хочете сповна відчувати цю трепетну мить творення істинного радіо. Дерзайте, тоді у вас вона неодмінно буде. Насамкінець особіна, конкретна пропозиція до відділення журналістики УжНУ. Знаю, у вас є локальне радіо. З допомогою ректора вузу Федора Ващука, декана філфаку Галини Шумицької постарайтеся поширити його на весь «бамівський» корпус, з часом отримати ліцензію на мовлення в форматі FM. Поки ж у рамках університетського медіа-центру зробіть радіостудію з репортерами на побігеньках, з ведучими, інженерами монтажу. В

своїх програмах вийдіть за рамки вузу, висвітлюйте життя області. Так ви запровадите у себе практичний курс вивчення радіосправи, готуватимете добротні кадри, котрі з часом зроблять вузівське радіо еталонним для всього Закарпаття. Такого ґатунку випускники, прийшовши на роботу в радіостудію, відразу перетворять їх на бурхливі, самобутні водоспади Шипот.

А Європейський медіа-центр під орудою Миколи Коштути міг би налагодити курси для перепідготовки закарпатських радійників за європейськими стандартами, набутками. За участю провідних спеціалістів Австрії, Угорщини, Словаччини, Чехії, з виїздом і навіть коротким стажуванням на одній-двох радіостанціях країн-сусідів.

Богдан БАРБИЛ, спеціальний кореспондент парламентського телеканалу «РАДА», заслужений журналіст України

МИТЕЦЬ

Творчі обрії Василя Шиндри

Закінчення. Початок на стор. 19.

– Хочемо нарешті видати книжку під поки що умовною назвою «Скарби міжгірської Бойківщини». Це вкрай необхідна річ. Розуміємо, що це складна справа, але постаємося. Надіємося і на фінансову допомогу спонсорів.

– А хто для тебе з митців кумир?

– Золтан Шолтес. Я його не тільки бачу, але й відчуваю.

– Кого з колег з числа міжгірців вважаєш найбільш здібними?

– Іван Вегеш – це талант. Це не лиш моя думка. Івану тонко вдається історичний жанр верховинської теми. Імпонує і його людська натура – щирість, скромність, доброзичливість. Аналогічної думки про інших колег-друзів, зокрема, Володимира Глебу, Василя Сенька, Івана Бізоню, Михайла Кінча, Любомира Запотоchnого...

– А для чого збираєш стільки багато старовинних речей?

– Приміром, давній посуд, переважно дерев'яний, часто використовую для малюнків на картинах. Але це не головне. Одяг з домотканого

полотна, сорочки-вишиванки, рушники, скатертини, які пестять зір ніжним орнаментом, або знаряддя праці з старожитності, церковні образи, книги минулих літ – все це експонати для краєзнавчого музею, який планую відкрити у рідному селі. Це моя мрія з мрій.

– Отож, бажасмо продуктивно реалізовувати все намічене. Воднораз вітаємо з особистим святом – 55-річчям і зичимо нових творчих дерзвань!

Василь ПИЛИПЧИНЕЦЬ, фото автора

Інформаційний медіа-партнер журналу «Журналіст Закарпаття»:

<http://mediacentr.info/journal/>